

הלכות שבת סימן רנג

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק עג]

שלא נתבשל כל-צרכך⁹⁵ וכו', ויש מחמירין גם כן⁹⁶.

צ"ל-פי הפיכה⁹² דהיינו לה פירה כגופה וקטומה⁹³ וכו', הקדחה שהתבשיל בתוכה⁹⁴ וכו', בין הקדחה ובין האש⁹⁵ וכו', באיזה עץ או דף להפך⁹⁶ וכו', מקור אפילו למן לכתולה בשבת⁹⁷, ועין ביהושע רבי עקיבא איגר שם⁹⁸.

92 אמנם, בביה"ל לקמן (סי' רנח ס"א ד"ה מותר) כתב, שאם הניח מערב שבת כלי עם תבשיל על גבי קדירה המונחת על האש, נחשב הדבר כשהיה על גבי כירה שאינה גרופה וקטומה (הע' השונה הלכות סי' רנח ס"ג).

93 והחז"א כתב (א"ח סי' לו ס"ק ט) בטעם ההיתר של קדירה ריקנית, שהוא משום שעל ידי זה נחשבת החזרת הקדירה כיסמיכה, ועדיפה ממנה, ומה שכתב ההנהות מרדכי [שהוא מקור הדין] לשון 'גחף וקטום', סמך בעלמא הוא.

94 אכן, להניח את הקדירה עם התבשיל בתוך הקדירה הריקנית, כתב החז"א (במכתב, הובא בשו"ת שבת הלוי ח"א סי' צא) שאסור, כיון שעובי שולי הקדירה הריקנית אינו אלא כביסוי המונח על גבי הכירה, שהתבאר בביה"ל לעיל (סי' ד"ה לתן) שאינו נחשב כגריפה וקטימה, מה שאין כן כשמפסיק אחר הקדירה הריקנית, שיש בו שנינו הניכר, ואף ממעט הוא את החום בשיעור ניכר. והוסיף, שטעם זה אין פח של מתכת [בלע"ך] מועיל להיחשב כדפסק, כיון שדומה הוא לכיסוי הכירה [ואף גרוע ממנו]. אמנם, אם יש לפח מסגרת כבינו, ומעמידו כשהלוי כלפי מעלה, הובא בשם החז"א (ארחות רבינו ח"א ע"מ קב) שנחשב הדבר כקדירה ריקנית, ומותר להניח את הקדירה על גביו.

מאידך, בשו"ת אגרות משה (א"ח ח"א סי' צג) כתב שנהגו להניח פח מתכת על גבי האש ולהחשיכו כקטימה, ואין זה דומה לכיסוי הכירה שאינו נחשב קטימה, שכיון שרגילות היא לכשל על גביו, אין בזה היכר כלל, מה שאין כן כביסוי פח מתכת, שכיון שאין רגילות להניחו, יש היכר בדבר, וכן כתב בשו"ת שש"כ הלוי (שם), והוסיף, שבכירה שכומניו פשוט יותר שיש להקל, מאחר שכיסוי האש המגולה בכיירים אלו אינו אלא חומרא, שהרי אי אפשר לחנות באש עצמה [נמי' הצריך שם לעשות היכר בכפתורים, וראה מה שכתבנו לעיל (ס"ק יד)].

וכיסוי נייר אלומיניום דק, כתב הגרש"ז אויערבך (מאור השבת ח"ב מכתב לב אות ב) שאינו מועיל לעשות את הכירה כגופה וקטומה, אלא אם כן כפלו כמה פעמים, ואינו נשרף מן האש, וכן כיסוי 'אובסט', שהדרך היא לבעל על גביו גם בימות החול, כגון כשמבשלים דברים שאין רוצים שייחרכו על ידי ריבוי החום, דעת הגרש"ז אויערבך (שבת יצחק שהיה וחזרה פ"ה אות ה) שאין הוא נחשב כקטימה, שמאחר שנהוג להשתמש בו בימות החול, אין היכר בדבר.

ולהניח פח מתכת קטן שאינו מכסה אלא להבה אחת, דעת הגר"צ קרליץ (חוט שני ח"ב פכ"ו ס"ק ה) שדינו בכלי חרס ישן, כיון שכבר נצרף כל צרכו בעת עשייתו, ואינו מתחזק על ידי החום.

91 ומה שלא הזכיר שאין לעשות כן בקדירה של מתכת, כמו שאסר לקמן (סי' רע"ו ס"ק ב) לכפות קערה של מתכת על גבי נר משום שכשהמתכת מתחממת יש בזה משום איסור 'מבעיר', ביאר הגר"ש אלישיב (שבות יצחק שהיה וחזרה פ"ד אות ה) שדוקא בכפיות קערה על נר יש לחוש שמא תתאדם המתכת, כיון שהשלהבת גדולה וסמוכה לדופן הקערה, מה שאין כן בקדירה ריקנית המונחת על גבי הכירה, ששולי הקדירה רחוקים קצת מן הגחלים, ולפיכך אין לחוש שמא תתאדם בכך.

95 ולענין הגדלת האש לאחר העמדת הפח [בלע"ך] עליה, דעת הגרש"ז אויערבך (שש"כ פ"א הע' נד וקפה ובח"ג שם) שיתכן שטוב להחמיר שלא לעשות כן, שאם כן לא תחשב כקטומה, אלא כביסוי כירה בלבד, שהרי גילה דעתו שעלול לחתות, אלא שהקשה לפי זה, מדוע לא החבר בפוסקים שאין להגדיל את האש לאחר הנחת הקדירה על המעיבה, לפי הסוברים שטעם ההיתר במעיבה הוא משום שנחשב הדבר כקטימה וכמשמעות רבוי המשניב.

דעת הגר"ש אלישיב (שבות יצחק שהיה וחזרה פ"ב אות ב), שאף שקטימה כל שהיא, כגון פיזור מעט אפר על הגחלים, מתבטלת על ידי הנולת האש, משום שבקטימה זו גילה ארם דעתו שאינו רוצה לחתות בגחלים, וכשהגדיל את האש ביטל גלוי דעתו, מי' בקטימה גדולה, המשך במילואים עמוד 5

[שעה"צ ס"ק עו]

לדעה שניה הנ"ל קסוף סקיף א"ג⁸⁷.

87 ולדעה זו מותר להחזיר גם תבשיל שהתבשל כמאכל בן דרוסאי [כמכואר בשו"ע שם], אלא שאם לא התבשל כל צרכו, כתב במשנ"ב לעיל (ס"ק עג) שמוחר להחזיר גם למחמרים שאיסור חזרה נהג אף בערב שבת (הגרש"ז ולדברג), וראה מה שכתבנו לעיל (ס"ק מא) לגבי תבשיל שהתבשל כמאכל בן דרוסאי ומצטמק ויפה לו.

[משנ"ב ס"ק עז]

אפילו בשבת שריי⁸⁸.

88 משמע מדבריו שמוחר אף לסמוך לכתחילה לכירה וראה מה שכתב בביה"ל ד"ה אבל, וכן כתב בביה"ל לעיל (סי' ד"ה מותר) בשם הכית מאיר, וראה להלן (ס"ק פא) שעל ידי היכר דבר המפסיק התיר ליתן אפילו לכתחילה, וראה מה שכתבנו שם. אמנם, מלשון הביה"ל לקמן (סי' ד"ה לסמך) משמע שאסור לעשות כן, וכדעת הר"ן (שבת מ, ב) שהחכמה בשעה"צ לעיל ס"ק כא (הגרש"ז ולדברג).

[ביה"ל אבל]

הקמה שהתכנו לצייל⁸⁹.

89 אמנם, לפי דעת הרמ"א לעיל (סי' א), כתב המשנ"ב (ס"ק טו) שלכל הדעות מותר להחזיר ביסמיכה, ולא דנו בזה האחרונים אלא לפי דעת השו"ע שם.

[משנ"ב ס"ק עט]

לשנה"ס⁹⁰, אכל תדעך אסור, דמתקלפן על ידי ההם⁹¹.

90 וכלי פיירקסי, שעשו ממין זכוכית, דעת הגר"צ קרליץ (חוט שני ח"ב פכ"ו ס"ק ה) שדינו בכלי חרס ישן, כיון שכבר נצרף כל צרכו בעת עשייתו, ואינו מתחזק על ידי החום.

91 ומה שלא הזכיר שאין לעשות כן בקדירה של מתכת, כמו שאסר לקמן (סי' רע"ו ס"ק ב) לכפות קערה של מתכת על גבי נר משום שכשהמתכת מתחממת יש בזה משום איסור 'מבעיר', ביאר הגר"ש אלישיב (שבות יצחק שהיה וחזרה פ"ד אות ה) שדוקא בכפיות קערה על נר יש לחוש שמא תתאדם המתכת, כיון שהשלהבת גדולה וסמוכה לדופן הקערה, מה שאין כן בקדירה ריקנית המונחת על גבי הכירה, ששולי הקדירה רחוקים קצת מן הגחלים, ולפיכך אין לחוש שמא תתאדם בכך.

וכן כתב בשו"ת אגרות משה (א"ח ח"א סי' צג) שמוחר להניח בשבת פח העשוי מתכת [בלע"ך] על גבי האש באופן שלא יתלבן על ידי כך, וכן כתבו הגרש"ז אויערבך (שו"ת מנחת ח"א סי' יא הע' 2), והגר"ש וואזנר (שו"ת שש"כ הלוי ח"א סי' צא).

החז"א כתב (א"ח סי' לו ס"ק נ וס"ק ט), שאסור ליתן מתכת על גבי האש אפילו אם לא תתאדם על ידי כך אלא רק תתחמם בשיעור שהיה סולדת בו, שאף שאינו חיובי [משום מבשל] עד שתיעשה המתכת גחלת, איסור מדרבנן יש אף קודם לכן, ויתכן שאיסורו מן התורה כדון חצי שיעור, והוסיף, שהשו"ע שהתיר להניח קדירה על פי הכירה, היינו דוקא בקדירה של חרס. אכן כשיש בתוכה תבשיל, כתב (שם סי' קנ), השמטות לסי' ד"ג, מכתב) שאין האש שולטת בקדירה וגרמת להתייב, ולכן מותר להחזירה על פי הכירה.

הלכות שבת סימן רנג

כג

באר הגולה

צ המהות פרוזי שם ק נפסקו יחסי ריש פוק ב דבבא בתרא קצט ר"י

(עג) עצמו. ויש מקלין בזה. והמנהג להקל. אף (עד) טוב להחמיר במקום שאין צורך כל-כף. ודוקא (עה) על-גבי כינה ממש. *אכל לסתף. אפילו סמוך לאש (עו) במקום שהיה סולדת בו שרי, אפילו (עז) סמוך (יט) להשכה (הגמ"ר והנמ"י). (עה) ובתנור אין (כ) חלוק בין להחזיר עליו או לסתף אצלו, ודוקא במקום שהיה סולדת בו, אבל אין ה"ד סולדת שם שרי אפילו בשבת, כמו שיתבאר לקמן סימן שיח: ג' **המשפטים בפקר וראה שהקדיקה תבשילו וזרא פן יקדיים יותר, יכול להסיר ולהניח קדרה (עט) ישנה (כז) (פ) *ריקנית (פא) על-פי הכינה, ואו ישים הקדרה שהתבשיל בתוכה על-גבי הקדרה ריקנית. *ויזנה (פב) שלא ישים קדרתו על-גבי קרקע, (פג) ושתהיה רותחת (וכבר נתבאר שנוהגים להקל אף אם נתנה על-גבי קרקע): ד' יש למחות פ"ד (פד) הנוהגים להטמין מקעוד יום במקום של מים מנין ונותנים אותם לתוך הקדרה**

באר היטב

הינו בסוד שבזמן הסלמיה, אבל כבר כתב הש"ע התורים שלנו הם כינה: (כז) ריקנית. דבריגנית תרשה לכ"ע אסור, דמלכנה, מ"א:

באר הגולה

אכל לפי מה שבארנו שם דיש הרבה ראשונים שסוכרין דכשנתבשל כמאכל כך דרוקא וחי לא שפך בשול כשהיא רותחת. ישנה זה הדין גסרן לענין חזרה. ויכול מקום קשה להקל, דהיא נוגע בענין דאורחא: * אכל לסתף אפילו סמוך לאש וכו'. רוצה לומר, ובלשון סמוך לכירה. ודע, דאפילו חזרה בשבת מותר, וכן שוחכנו לעיל⁽⁸⁹⁾ בסעיף א בבאר הלכה כדעת מהר"ם ומהר"ם מהר"ם. אף גסרן בתנאי שלא נצטנן לגמרי, דאם נצטנן לגמרי ונפשה יוכל לחזור לכ"ד סולדת בו יש חשש בשול: * ריקנית על-פי הכינה. ואם הקדרה גדולה ששותמת את פי קל הכינה, אסור, דצ"ל ירידה מכה את חם האש שבכירה⁽¹⁰²⁾: * ויזנה שלא ישים וכו'. דאם הניחו על-גבי קרקע אין על זה שם חזרה פשוטה להניחה אחר-כך. ובתחלת הנחה דמיא דאסור אפילו על פי כינה גרופה וקטומה, ואפילו קרמ"א מודה דהנחה בשבת לבתחלה אסור. ולכאורה סותר הקמ"א את עצמו, דלקמן בסעיף ה העתיק לדינא את דברי תשב"א שהובא בבית-יוסף בשם הר"ן פרק כירה, שכתב בשמו שם דמתיר לחן לבתחלה בשבת. דאף שהקדרה התחממה עומדת על האש, כיון שהיא מפקדת ומצמיד הקדרה עליה אין דרך בשול בכך, וצדקא מפייה גרופה וקטומה, וכו' כפיצמ"ד נגד המדרשה דמותר אף בשבת אם היה מבשל כל-צרכו ויעין לקמן בסימן שיח סעיף טו ובהג"ה פרטי דין זה. וקצאמי כגדול סוכרין שנתחם כזה וכתב דאפשר דהמסכר סוף עצמו על סבת הר"י, דכיון שאין פאנדי"ש' דרבו לאפוחו על-גבי כינה יש להקל בזה, עין שם, והוא דמק גדול, דהמסכר לא סבירא לה קלל שיטת הר"ן לדינא, וכמו שכתב הפנ"ג אבד"ם, וכן מוכח בבאר הגמ"א בסעיף ה דטעם השלמתו דיוון. דסבירא לה כשיטת הרשב"א, צ"ל, עין שם. אחר-כך מצאתי בקרימ"ג שישב זו הקשיא בטוב טעם, והוא, דבסעיף ה שארין בעונות על-גבי קדרת חסין או מבשיל, לא נחשב ככל בעומד על-גבי כירה⁽¹⁰³⁾ ולכ"כ מותר לחן לבתחלה בשבת, מה שאין כן בענינו שהקדרה ריקנית ועומדת רק לתת את חם הכירה⁽¹⁰⁴⁾ שלא תהיה כל-כף חם, נעשית הכינה על-ידי זה רק כשאר כינה גרופה וקטומה דאסור לחן עליה בשבת מבשיל לבתחלה, ובאמת אם היה עומד שם מקעוד יום קדרה שיש בה תבשיל היה מותר לחן עליה לכלי עלמא קדרה זו אף בשבת לבתחלה:

בחוכה⁽⁹⁴⁾, וכדלעיל דחזרה על-גבי גרופה וקטומה מותר. (עד) ולפי זה הוא הדין גם בתנור שיש בו פשהאש בתוכה, גסרן שרי לחן למעלה על-גבי מצויכה שעל התנור, כיון שהמצויכה מפסיק בין הקדרה ובין האש⁽⁹⁵⁾, והוא הדין כשנותן לתוך הקמ"א שכתבתי; אכן בפי"ד ר"ל איתא דצריך להפסיק שם על המצויכה באינה עין או דף (עט) להפרא⁽⁹⁶⁾ וישים הקדרה עליה, וכן משמע בסוף הסימן פרק"א. ועין במגן-אברהם בסוף סימן רנט בדיני שהיה והטמנה שהעתיק גסרן כמהר"ל, ומשמע שם דעל-ידי הבר דבר המפסיק מותר אפילו לחן לבתחלה בשבת⁽⁹⁷⁾. ועין בחדישי רבי עקיבא איגר שם⁽⁹⁸⁾: (עו) וכל זה פשהמבשיל עדין חם שלא נצטנן, דאי לא הכי אסור משום בשול אם יוכל להתחמם שיהיה ה"ד סולדת בו: (פב) שלא ישים וכו'. וכדלעיל בדיני חזרה⁽⁹⁹⁾: (פג) ושתהיה רותחת. עין לעיל במשנה ברוכה סעיף קטן נד, דנהגו להקל אם לא נצטנן לגמרי: ד' **הנוהגים להטמין, רוצה לומר, שמכניח מקעוד יום מים חמין פן יצטרף לערות איתן לתוך התבשיל, ודעת השלמתו-ערך למחות בזה, דפעמים, אחד ה"ד סולדת בו והשני אין ה"ד סולדת בו⁽¹⁰⁰⁾, ובשמשנה אחד לכתוב מתבשלים זה עם זה. ועין (ע) באורונים שכתבו, דלפי מה שכתבתי לקמן בסימן שיח סעיף טו בהג"ה, דאין נוהגין כהפוסקים דאם לא נצטנן לגמרי, אפילו בדבר לח אין בו משום בשול עוד, אם-כן אפילו אם אחד אין ה"ד סולדת בו ויתחמם על-ידי הפצרותו, גסרן שרי⁽¹⁰¹⁾, וכן הוא מציעים בכל יום שנותנין לתוך הקדרה קטניות ומצרים עליהן מקלי ראשון רטב של בשר, ואם-כן ביון (עט) שהקטניות בכלי שני והצריה הוא מקלי ראשון**

שער הציון

(סו) רא"ש וסור: (סז) סמ"ג וסיצהו: (סט) מגן-אברהם: (ע) אבל להשימ' מקלין דלית תננה בצרכי-שבת רק שהיה, מותר אף בלא גרופה אם הוא מבשיל כל-צרכו ומצטמק ויפה לו, לדעת שנהגו הנ"ל בסוף סעיף א⁽⁸⁷⁾: וידעה ראשונה שם, על-פלפלים במצטמק ורע לו שרי [פמ"ג]: (עא) לקמן בסימן חקב. עין שם: (עב) חוספת-שבת. ומה שכתבתי דוקא במקום הדחק, משום ה"ש-אורחין הנזכר שם, ובקמ"ט בענין שבת החמורה. ועין בקרימ"ג: (עג) הגמ"א: (עד) מגן-אברהם: (עה) שאינו חסין כחם הרבה, ולא יבא לחמות באש שלמטה לחמם התנור: (עו) מגן-אברהם: (עא) מגן-אברהם ושי"א: (עב) דאף שהקטניות הוא דבר נכש ובו לכלי עלמא אין בשול אחר בשול אפילו נצטנן לגמרי, מקל מקום צל-פירוב יש בו מוקד גסרן [פמ"ג]:

תרומה: 1 מבאר במשנה ברוכה סוף סעיף קטן פ. 2 מין תנור חמום שהיו מעליו או בעב"דפנותיו בתי-קבא.

משנה ברוכה

להשכה, מ"א. ועין ס"ק כ"ו מש"ש לענין תנורים שלנו: (ט) להשכה. אפילו נצטנן לגמרי, ואל"כ אפילו בשבת שרי. ועין סימן שיח: (כ) חלוק.

וקטומה, וכמו שכתוב סעיף א: (עג) עצמו. ודוקא אחר שנגמר כל בשול הקדרה, ומניחה לעמוד על הכינה עד הערב לשמו חמה, בזה הוא דמחמירין אם נטלה שלא להחזירה לשאינה גרופה, (ס) אבל כל זמן שלא תבשיל כל-צרכה⁽⁸⁵⁾, ונטלה ומחזירה בכל גוון, ולא שפך למגור דחזיר גם בשבת, וזהו מבשיל בשבת, ופשיטא דמותרת קה"י אפילו אי שרית להחזיר מקעוד יום. (סז) ויש מקמירין גם כנה⁽⁸⁶⁾ משום לא פלוג: (עד) טוב להחמיר. ולפי זה (סט) אין לשל הקדרה מכינה ולתנו על-גבי תנור שאינו גרוף וקטום סמוך להשכה, דאף דתנור שלנו דינו ככינה, הא ככינה גרופה יש להחמיר (ע) לדעה זו; ואם הוא גרוף וקטום מותר אף בשבת: (עה) על-גבי כינה ממש. ה"נו דכנה יש אוסרין חזרה סמוך להשכה, וכנ"ל: (עו) במקום שהיה סולדת בו. דאי אין ה"ד סולדת בו, אפילו בשבת שרי [ב"י]: (עז) סמוך להשכה. ה"נו אפילו נצטנן לגמרי, ואי לא נצטנן לגמרי, אפילו בשבת שרי⁽⁸⁸⁾, וכמו שכתב בסימן שיח סעיף טו בהג"ה: (עח) ובתנור אין חלוקה, ה"נו בחנור של זמן ההלמוד ונקבר כחוב זה בשלמתו-ערך בסעיף א, אלא דשם מניי לענין שהיה וכאן מניי לענין חזרה, אבל תנורים שלנו שפחתחים מן הצד הם ככינה [אחרונים]: ג' (עט) ישנה⁽⁸⁹⁾. אכל (עא) תנשה אסור, דמתלבן על-ידי החסין ונעשית פלי גמורה על-ידי זה, (עב) והקדרות שלנו שפך נגמר תקונן וצויהתן בהנור של יוצרים, אפשר שיש להקל במקום הדחק: (פ) ריקנית. דאם יהיה בה תבשיל (עג) אסור להשימה על הכינה מחמתה גופה: (פא) על-פי הכינה⁽⁹²⁾. דהוי לה כינה כגרופה וקטומה⁽⁹³⁾, שהרי הקדרה סותמת את פי הכינה, וממילא מותר אחר-כך להשים עליה הקדרה שהתבשיל

הלכות שבת סימן רנ"ג

ר' הר"ן פרק נ' דשבת
דשם הרש"א

בשבת פשה מבשיל מצטמק (וצ"ל לקמן סימן שיח): ה' ימתר לתת (פה) על פי קדרת המין בשבת מבשיל שנתבשל מערב שבת (פו) כל צרכו, בגין (כג) פאנדי"ש וכיוצא בהן, לחממן, לפי (פז) שאין דרך בשול בקף. (פה) אכל להטמין תחת הבגדים הנחונים על גבי המחסם, ודאי אסור: הגה והוא הדין (פט) שאסור להניחו על גבי פינה אפלו גרופה וקטומה, דלא תיורי אלא חזרה וכדף שנתבאר. ויש מתיירין (צ) לתן לתוף פנור שאפו בו מבעוד יום, דמאחר שלא הטמינו בו רק אפו בו מבעוד יום, לא נשאר בו רק הקבל מצטמק ואין לחש לבשול (מלכו), *ובלבד שלא נצטנן (צא) לגמרי, ויש מחמירין (צב) בזה, (צג) ואם החם כל כך פתנור שהיה סולדת בו, אסור. ועין לקמן סימן שיח. (צד) וכל הדברים שאסור לעשות מדברים אלו, אסור לומר לאינו יהודי לעשות, לכן אסור לומר לאינו יהודי (צה) *להחם הקדרה אם נצטנן, ואם עשה כן אסור לאכלו

פאר היטב

(כג) פאנדי"ש. עין סימן שיח סעיף טו:

משנה פרייה

הני לה בשול, אלא על-כרחי דכין שלא נצטנן לגמרי לא שניך בו בשול. ואפשר שלזה כון הרמ"א כמה שכתב: ועין לקמן בסימן שיח, והניו דאין להחמיר בהדבר. ומכל מקום משמע מפגן אברהם (טט) במסקנתו, דאף שאין לקחות ביד הנוהגים להקל, טוב יותר לנהג שלא לצרות הרוחני מן הפלי ראשון לקרעה על מה שכתובו כי אם בכף¹⁰⁶, ואם הקטניות (פ) עם המרק שבקצרה נצטנן לגמרי, בודאי יש מדינא לנהיג שלא לשפף עליהם מקלי ראשון כי אם על-ידי כף¹⁰⁶: ה' (פה) על פי קדרת חמין. אפלו (פא) היא עומדת על האש¹⁰⁷: (פו) כל צרכו. דע, דדעת הרשב"א, דדבר שקבר נבשיל, אפלו אם נצטנן אחר-כך לגמרי, חו לית בה משום בשול אפלו הוא דבר שיש בו רטב; אבל השלחן-ערוף סתם לקמן בסימן שיח סעיף ד כדעת הרא"ש שפי"ב, דבדבר שיש בו מרק אם נצטנן יש בו אחר-כך עוד משום בשול, וק"ל בפאנדי"ש דמקל השלחן-ערוף לחממן (פז) ואפלו אם יהיה היד סולדת בו, (פח) משום דהוא דבר שאין בו רטב נפי פאנדי"ש הוא לחם אפוי המטלא בכשרן וקלכלי

פאר הלכה

* ובלבד שלא נצטנן לגמרי. עין פגן אברהם שכתב: ואפלו בדבר שאין בו מרק דלית בה משום בשול, אסור אם נצטנן, והיו לה כמניח לבידה לבתולה בשבת דאסור, דלא תיורי אלא חזרה, עד כאן לשונו. ונחנתו, וק"ל קאי על פאנדי"ש הפתח לפעולה, והוא דבר שאין בו מרק, דכנה קמא לן דאין בשול אחר בשול אפלו נצטנן לגמרי, וב"ל בסעיף-קטן פו, ולזה תרין דאסור בזה משום דהני לה כמניח לבידה לבתולה, וחדש בזה דין חדש, אבל כבאור הגר"א פה: ובלבד בני"ל, ור"ע לומר דהטעם כמו שכתב בריש סעיף ב דכעין שיהא רותחת בוקא, וקמו שפירש הגר"א שם הטעם, דאם נצטנן יתנה עוד בשול, עין שם, וכן משמע להקטין בדברי-משה שכתב בדבר עונן ונהגין כשהיחוסף וחוששין להחמיר, וק"ל נובע דברי הרמ"א בסנה"א ז', ור"ע דטעם הביחוסף שפתימיר, משום דכעין שיהא רותחת, וקמו שהקשה הפיח יוסף בעצמו בתחלה, וטעם שיהא רותחת הכתוב בסעיף ב הלא באר שם הבית יוסף בעצמו דאי לאו הכי יתנה שניך עוד בשול, עין שם, מפל זה מוכח שהפירוש הוא בהגר"א; ומה שהקשה להפגן אברהם דהלא קאי על פאנדי"ש דהוא דבר גבש, פשוט דהרמ"א קלל בסוף מתיירין גם דבר שיש בו מרק, וכל זה קאמר ובלבד: * להחם הקדרה, ואפלו דבר גבש שנתבשל מכך ונצטנן

עלמא לית בה משום בשול אף אם נצטנן לגמרי, כמו שכתב סימן שיח סעיף טו: (פו) שאין דרך בשול בקף. ור"ע לומר, (מז) דאף דקמא לן שאסור לתן לבתולה בשבת על הפינה אפלו נבשיל כל-צרכו והוא דבר חם, וגם הפינה גרופה וקטומה; ה"מ הטעם משום דנראה מבשיל בשבת בקף, אכל הקא אין דרך בשול בקף¹⁰⁹ על-ידי הפסק קרנה, ואין נראה מבשיל. (פס) ואם יש בה הרבה שמן שנקרש, יש להחמיר משום נולה, שנפוח השמן¹¹⁰, כמו שכתב סימן שיח סעיף טז בהג"ה, עין שם: (פח) אכל להטמין וכו'. ור"ע לומר, דאם קדרת החמין או המחסם הנה מקשה מלמעלה בבגדים, (כו) אפלו אם אין אש פתחיה גס-כן אסור להטמין הפאנדי"ש תחת הבגדים משום אסור הטמנה¹¹¹, (פז) דקמא לן דאסור להטמין בשבת אפלו מבשיל כל-צרכו וחסם ואפלו בדבר שאין מוסיף הקל: (פט) שאסור להניחו. והנהגה לבתולה בשבת אסור אפלו הוא עדין רותם ומצטמק ורע לו [הגר"א]: (צ) לתן לתוף וכו'. הינו, שנותן בשבת בבקר פתוך התנור התבשיל שנתבשל כדי שיתחמם, דאף שבתוף התנור והפינה קמא לן דאפלו גרופה וקטומה אסור להחמיר, דאינו מותר רק על-גבה, הקא אחר שלא הטמינו בו חמין לשבת רק אפו בו מבעוד יום, אין בו למחר רק חם מצטמק (פס) ואין נראה מבשיל על-ידי זה. ומשמע דאם היה טמון בו חמין מערב, דנפיש הכלה דתנור, הנה אסור לתן בו בבקר התבשיל שנתבשל כדי להחמם, וכל זה הוא להפלי בו, אבל בדברי-משה וכן מהרמ"א לעיל בסעיף ב בהג"ה מוכח דנוהגים להקל להתחזיר לתוף התנור בכל גוניה¹¹², אלא שמכאן שם דטוב להחמיר: (צא) לגמרי. דאם (פט) הנה התבשיל מצטנן לגמרי, קמא לן דיש בו עוד משום בשול ואסור להניח אפלו בתנור בזה, דשמא יגיע התבשיל עד שיהיה היד סולדת בו: (צב) בזה. טעמם, (ז) דתענה לתוף התנור לעולם אסור, בין אם החם שבתנור רב או מעט, (זא) ולא נתנו חממים דברים לשעוררים; (זב) ומיהו, וק"ל שיש חם בתנור שהיה סולדת בו, דאי לאו הכי אין עליו שם תנור שהספק בלילה¹¹³: (צג) ואם החם כל-כך וכו'. צריה לומר: (ג) שאם החם וכו', דאי לאו הכי, אפלו להליש-מחמירין שרי, וכן סתם הרמ"א לעיל בסוף סעיף ב בהג"ה: (צד) וכל הדברים וכו'. הינו, (זד) אפלו דברים שאין בהם רק אסור דרבנן: (צה) להחם הקדרה. אפלו (זכ) אם לא יתנה על-גבי האש או הפינה ממש, דשוכח אין בזה משום אסור חזרה, אף-על-פי-כן

שער העינין

(ט) טענהו שיש לבסוף לתן הקטניות לתוך הרטב שבקערה ולא להפיה, והינו דרך הקטניות לתן על-ידי כף, כמו שכתב הפגן אברהם בסימן שיח סעיף קטן מד ונתתם ונתתם בדבריו. עוד כתב הפגן אברהם שלא להניח בקף, ולא העפיקה, עין דשם נפסק בט"ז וברבה אחרונים שאין צריה לומר בזה, רק היתקה וק"ל בעלמא: (פ) דהלא מרק לא שניך בו בשול אפלו נצטנן לגמרי וכו' [מ"א]: (פא) בבית-יוסף בשם הר"ן: (פב) גם זה שם: (פג) מגן אברהם: (פד) עין בחדושי הרשב"א ובבאור הגר"א: (פה) מגן אברהם ומסימן שיח: (פו) דאם היה אש, גם הקדרה שלמשה אסור להשהותה תחת הבגדים, ויכולתן בסימן רנו סעיף ה, וכן כתב הפריימגרים: (פי) לקמן בסימן רנו, עין שם: (פס) דאף שיש חם שהיה סולדת בו, מכל מקום אין דרך לבשל בתנור בזה שחמו הוא רק מאפייה דאחמול: (פט) עין בבאור הלכה: (ז) מגן אברהם: (זא) בבית-יוסף: (זב) גדלקמה: (זג) הגר"א, וכן נראה, דאי לאו הכי, אס-פן יהיה משמע דלדעה המתקרת אסור בכל גוניה, ואין טעם לזה, וכבר הקשה באמת כן הפריימגרים; וגם, דאם נימא דלהחמירין, והוא דעת הבית-יוסף, אסור אפלו אין היד סולדת בו, לא צדק ראינו על זה מה שכתב דלא נתנו חממים דברים לשעוררים, ומה נתיבא לשעוררים הוא זה, ה"מ כמיה מקומות מוכרם החלוק בזה; אלא ודאי דהפלי-בו שפוקל מיני אף באפן זה שהיה סולדת בו, ואפלו הכי שרי משום דחמו מעט, ועל זה הקשה דלא נתנו דברים לשעוררים; ואף דשאר אחרונים לא נחזו לזה, הערך בהגר"א: (זד) הגר"א, עין שם, דאסור אפייה לאינו יהודי הוא אפלו באסור דרבנן¹¹⁴: (זח) אלא על-גבי התנור¹¹⁵, וכל כיוצא בו שהוא תולדת האור:

הַלְבוּת שֶׁבַת סִימָן רֵנָג

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק פד]

שְׁלֵא לְעֵרוֹת הַרוֹחִין מִן הַפְּלִי רֵאשׁוֹן לְקַעֲרָה עַל מַה שֶּׁבְּחֻכּוֹ פִּי אִם פְּקָה¹⁰⁶.

תבשיל חם, וביאר (שם) שכיון שמותר לחזור ולכסות את הקדירה עצמה [כמבואר בשריע לקמן (סי רנז ס"ד)], מותר לכסות בדרך אגב גם את הכלי עם התבשיל החם, ביאר הגרש"ז אויערבך (ש"ת מנחת שלמה הנינא סי יב אות ח) שלא הותרה 'הטמנה דרך אגב' אלא כשגילה את הכיסוי והזר ומכסה בו, שאפשר לתלות שהכיסוי נעשה עבור הקדירה שכבר היתה טמונה קודם לכן, מה שאין כן כאן שמדובר בהטמנת התבשיל בלא גילוי הבגדים, אלא בהכנסתו להטמנה תחתיהם.

105 אמנם לקמן (סי שיח ס"ק צט) כתב שהמנהג להקל מדברי הרמ"א מפני שסומכים על הדעה שאין ביטול בלח כל זמן שלא נצטנן לגמרי, ולא הזכיר שהמגן אברהם החמיר בזה.

[משנ"ב שם]

שְׁלֵא לְשַׁפֵּף עֲלֵיהֶם מַפְלִי רֵאשׁוֹן פִּי אִם עַל־יָדַי כָּהֶ¹⁰⁶.

[משנ"ב ס"ק צ]

דְּנוֹקֵיגִים לְהַקֵּל לְהַחְזִיר לְחוּץ הַתַּנּוּר כָּל גִּנְיָשׁ¹¹¹.

106 משמע מדבריו שמותר לעשות כן אף על ידי שאיבה בכף מתוך הקדירה. אמנם, לקמן (סי שיח ס"ק פז) כתב, שיש אומרים שגם כלי ששואב בו מתוך כלי ראשון נחשב ככלי ראשון, ובפרט אם משהה אותו בתוכו עד שמעלה רתיחה (הגרש"ב וולדנברג).

112 היינו דוקא לגבי החזרת מאכל שהיה טמון כבר, וכמו שכתב בשעה"צ לעיל (ס"ק נח) שליתן מאכל חדש שלא הוטמן, אכור.

[משנ"ב ס"ק פה]

אֲפִלּוּ הִיא עוֹנֶדֶת עַל הָאֵשׁ¹⁰⁷.

והחז"א כתב (או"ח סי' לו ס"ק ח), שאין להיתר זה מקום כלל, וכמו שכתב המני"א שהובא במשנ"ב לעיל (ס"ק סז), ואף הרמ"א לעיל (ס"ב) כתב שטוב להחמיר, והיינו מעיקר הדין המפורש בגמ' (שבת לו, א), ועוד, שלא הזכיר ברמ"א שם היתר חזרה לתוך הכירה, כי אם בדרכי משה.

107 מבואר מדבריו, שאף על פי שעל ידי זה מוסיף המיחם הבל, שהרי אין חומו מתמעט והולך, אין ההנחה על גביו נחשבת כהטמנה. אמנם, בביה"ל לקמן (סי רנח ס"א ד"ה שאין) כתב בשם הפמ"ג, שכיון שהכלי העליון נוגע במיחם, נחשב הדבר כהטמנה במקצת, ולדעת השריע לעיל (ס"א) אכור לעשות כן.

[משנ"ב ס"ק צב]

אֵין עֲלָיו שֵׁם פְּנוֹר שֶׁהֶסֶק קָלָל¹¹³.

[משנ"ב ס"ק פז]

מִשּׁוֹם דְּנִרְאָה כְּמִבְשֵׁל בְּשֶׁבַח¹⁰⁸ וכו', אֲבָל הָכָא אֵין דְּרָךְ בִּישׁוּל בְּכָר¹⁰⁹ וכו', יֵשׁ לְהַחְמִיר מִשּׁוֹם נוֹלֵד, שְׁנִמּוֹת הַשֶּׁמֶן¹¹⁰.

113 ולגבי פח מתכת גדול המונח על גבי האש, שיש בו מקומות הרחוקים מן הלהבה באופן שאי אפשר לחמם עליהם תבשיל בשיעור שהיד סולדת בו אפילו אם יעמדו שם כל היום, כתב בשו"ת אגרות משה (או"ח ח"א סי' צד וחד סי' עד ביטול אות לב) שמותר ליתן שם תבשיל אפילו בתחילה [מלבד בבתי מלון, בהם יש לאסור אף לאנשים הכשרים ליתן על הפח בכל מקום שהוא], וכן דעת הגר"נ קרליץ (ארחות שבת ח"א פ"ב הע' קז).

108 וכן כתב טעם זה לעיל (ס"ק נה וטר) ולקמן (סי' שיח ס"ק צח). אמנם, לקמן (שם) הוסיף טעם אחר, שיש לחוש שמא יבוא לחתות. [אולם שם מדובר במניח על האש, או על גבי כירה שאינה גרפה וקטומה, שבוה יותר יש לחוש לחיתות].

מאידך, דעת הגר"ש אלישיב (שבות יצחק שהיה חזרה פ"ו אות ב) שאין חילוק בין מקום למקום על גבי הפח, שהכל בכלל הכירה הוא. ועוד, שכבר כתב החז"א (או"ח סי' לו ס"ק ח) לגבי פי התנור, שאין ליתן לכל אחד תורתו בידו [וראה מה שכתבנו לעיל (ס"ק סז)], ולכן אסור ליתן במקומות אלו תבשיל בתחילה.

109 ופליטה חשמלית, כתב הגרש"ז אויערבך (מכתב, מאור השבת ח"ב סי' ח ס"ק לו) שדינה ככירה, כיון שאפשר לחמם על גבה בשיעור יד סולדת בשאר ביטול, ולכן אסור ליתן עליה בתחילה בשבת, וכן דעת הגר"ש אלישיב (שבות יצחק שהיה חזרה פ"ח אות ב). וראה מה שכתבנו לעיל (ס"ק יט).

[שעה"צ ס"ק צד]

אֲפִלּוּ קְאָסִיר דְּרִבְנָן¹¹⁴.

114 אבל דבר שאינו אלא מנהג וחומרא, כתב במשנ"ב לקמן (סי' שז ס"ק ח) שמותר לומר לנכרי לעשותו.

110 אבל אם אין בתבשיל אלא מעט שומן בלבד, כתב לקמן (שם ס"ק קה) שאם לכשיהיה השומן נימוח, יבלע הוא בתבשיל ולא יהיה ניכר, הרי הוא מותר, שכיון שאינו ניכר בפני עצמו, אין זה דבר חשוב, ואין דינו כ'נולד'. ובמקום הצורך, כתב הרמ"א (שם) שיש לסמוך על דעת הסוברים שאין בזה משום 'נולד', וביאר המשנ"ב שם (ס"ק קב) את דעתם, שכיון שהשומן נימוח מאיליה אין לאסרו מטעם נולד. ולענין דיעבד, כתב המשנ"ב שם (ס"ק קז) שאין לאסור בכל אופן.

[שעה"צ ס"ק צה]

אֲלָא עַל־פִּי הַתַּנּוּר¹¹⁵.

115 ואף שבמשנ"ב להלן (ס"ק קג) כתב שיש איסור חזרה גם על גבי התנור, וכן כתב בביה"ל (ד"ה להחם), כתב החז"א (או"ח סי' לו ס"ק כא ד"ה מ"ב) שאולי כוונתו כאן לתנורים שלנו, שמבואר במשנ"ב לעיל (ס"ק פא) שהנחה על גביהם נחשבת כסמיכה. [והוסיף החז"א, שהיה מקום לומר שכוונתו לחזרה כשהגחלים עוממות שדין כקטומות, כמבואר במשנ"ב לעיל (ס"ק ד), אלא שלא נראה בלשוננו שזו כוונתו].

[משנ"ב ס"ק פח]

מִשּׁוֹם אֲסוּר הַקְּטָמָה¹¹¹.

111 ואף שלענין קדירה שהיתה מכוסה בבגדים בערב שבת, כתב לקמן (סי' שיח ס"ק נא) שמותר להניח עמה כלי שיש בו

מילואים הלכות שבת סימן רנג

המשך מעמוד קודם

השבת, ולאחר מכן יכול אף להקטין. וכן דעת הגר"צ קרליץ (חוט שני ח"ב פכ"ז ס"ק ג), הוסיף, שיכול אף להעמידה על אש קטנה, ולאחר מכן להגדילה, ומיד להקטין אותה שוב.

(84) וכטעם זה כתב בשע"צ לעיל (ס"ק לז). אמנם, במשני' לעיל (ס"ק לז) כתב בטעם איסור 'חזרה' שהוא מפני שנראה כמכשל בשבת. [וראה מה שכתב להלן (ס"ק קג) בטעם האיסור שהוא משום שז"א יבוא לחתות, אלא ששם מדובר קודם שהסיקו את התנור, ובאופן זה לכאורה לא שייך הטעם שנראה כמכשל].

[משנ"ב ס"ק ע]

לא ה"ה יכול להקטיןו ב'אורו זמן' (83) וכו', ש"מא יתקפה (84).

(83) ואם מעמיד את הקדירה על גבי אש קטנה שאין בכחה להרחיבה עד השקיעה, דעת החזו"א (הגר"ח קניבסקי במכתב המוכב באוצרות השבת עמ' תטו) שמאחר שאילו היה מעמידה על גבי אש גדולה יכול היה להרחיבה, מותר לעשות כן. מאידך, דעת הגר"ש איערבך (ש"ש פ"א הע' קפה) שאסור לעשות כן לדעה זו, אלא יש להעמיד את הקדירה על גבי אש גדולה שיש בכחה להרחיבה את התבשיל לפני

הלכות שבת סימן רנג

המשך מעמוד כג

כגון בפיוור אפר רב על הנחלים, אף להקפיד על כך, משום שענינה של קטימה זו הוא בעצם מציאות הקטימה, ואף אחר הגדלת האש קיים הדיבור, שהי אין נותנים קדירה על הנחלים באופן כזה, ואף קטימה על ידי 'מעויבה' או על ידי הנחת פח קטימה גדולה היא, ולפיכך אין להחמיר בה שלא להגדיל את האש לאחר מכן, ומי"מ כתב, שכל זה הוא במקום הדחק, אבל לכתחילה יש להזהר שלא להגדיל את האש לאחר נתינת הפח עליה, ואם עשה כן, ינביה את הפח ויניחנו שוב.

אמנם, אם הגדיל אדם אחר את הלהבה, כתב הגר"ש איערבך (מאור השבת ח"ב סי' י טוף ס"ק כג) שאינו צריך להסיר את הפח ולהניחו מחדש. ולהקטין את האש לאחר שהעמיד את המעויבה [או את היבלעך]. דעת הגר"ש איערבך (ש"ש ח"ב פ"א הע' קפה) שיתכן שמחבטלת בכך קטימתו, כיון שמתעסק באש לאחר שקטם. אמנם, לכבות להבה מיותרת, דעתו (שם) שדאי שמוותר, ואין כזה משום ביטול הקטימה. (96) ובטעם הדבר כתב הבית מאיר (כאן), שכיסוי האש ללא עשיית היכר, דומה לכיסוי כירה, שאינו נחשב כגרירה וקטימה [כמובא בביה"ל לעיל ס"א ד"ה לתן]. ובביאור דעת המג"א שהתיר להניח את הקדירה על גבי המעויבה עצמה, כתב החזו"א (א"ח סי' לו ס"ק כא) שהנחת קדירה על גבי תנור שאין דרך לבשל עליו וחומר מועט ומשתמשים בו רק לשמירת החום, נחשבת כנתינת הקדירה כנגד המדורה או על גבי מיחם שעל האש או כסמיכה, ואינה דומה לכיסוי הכירה שהחום עובר דרכו, דרך לבשל עליו. אמנם, החזו"א כתב (שם ס"ק ט), שהנחה על גבי התנור אינה נחשבת 'סמיכה', כיון שדרך החום לבקוע למעלה, ורק כשסומך את הקדירה מן הצד נחשב הדבר כסמיכה.

[משנ"ב ס"ק פד]

אין ה"ה סולדת ב'אורו' (100) וכו', ויתחמם על-ידי הפעורו'בות, גס-רפן שפ"ה (101). ואם הורק אחד מהם לכלי שני, כתב בביה"ל לקמן (סי' ש"ח ס"ד ד"ה אם) שאפילו אם היד סולדת בו, יש בו משום כישול [לדעת הש"ע].

(101) וגם לערות לקדירה המונחת על גבי הכירה, כתב הבי"ו (בשם הרשב"א) שמוותר, וכיאר החזו"א (א"ח סי' לו ס"ק י) דהיינו בבירה גרופה וקטומה, שאם לא כן אסור לערות לתוך הקדירה שעליה משום איסור חזרה. הוסיף, שגם בבירה גרופה וקטומה אין לעשות כן אלא אם כן היו המים מונחים על גבי כירה או סמוכים לה במקום שהיד סולדת בו, מה שאין כן אם היו מונחים במקום שאין היד סולדת בו [גם אם חמים הם בשיעור שהיד סולדת בהם מכח הבישול], שאינם נחשבים כמחשבים על גבי כירה, ואם כן כשמערה אותם לתוך הקדירה יש בזה משום שהייה בתחילה.

ומי"מ דעת הגר"ש אלישיב (שבת יצחק שהיה חזרה פי"ז אות ג), שאם היתה הקדירה מונחת על הכירה, יש להיזהר שלא לערות את המים כשפיכה חוקה הגורמת לעירוב התבשיל, משום שלדעת הכלבו שהובא בבי"ו (סוף סי' ש"ח) יש בכך משום מגיס. והוסיף, שלכתחילה אם אפשר יש להסיר את הקדירה מן הכירה, ולערות לתוכה בעודה ביד, או שיוזז אותה על הפח שלא כנגד האש, שבאופן זה יש להחשיבה כמי שאינה עומדת על האש לגבי חומרת הכלב, אך נחשבת כעומדת על האש לגבי איסור 'חזרה' [וראה מה שכתבנו לעיל (ס"ק סב)].

[ביה"ל ד"ה חקנית]

קכ"ה את חם האש שפ"ה (102).

(102) ולענין הנחת כיסוי על להבת כיריים של גז בשבת, וכן לענין הנחת קדירה עליה, ראה מה שכתבנו לקמן (סי' רע"ז ס"ק ג).

[ביה"ל ד"ה וזהו]

לא נחשב קלל קעומד על-גבי פ"ה (103) וכו', רק לקתם את חם הפ"ה (104). (103) כביאור הדבר הוסיף החזו"א (א"ח סי' לו ס"ק ט ד"ה הקשה), שכיון שהקדירה התחממה מלאה, בולעת היא את חום הכירה, ואין הקדירה העליונה מתחממת מן הכירה אלא מהומה של הקדירה התחתונה.

[משנ"ב ס"ק פב]

וכך לעיל ב'דיני חזרה' (99).

(99) מכך שנאמרו כאן תנאי חזרה, אף על פי שלא נטל את התבשיל מן הכירה כדי לאוכלו, הוכיח הגר"צ קרליץ (חוט שני ח"ב פכ"ז ס"ק ד עמ' קכו) שלא כדברי האור שמח (פ"ג מהל' שבת בהקדמה), שכתב שלא

מילואים הלכות שבת סימן רנג

המשך מעמוד קודם

104) ואם עומדת הקדירה הריקנית על גבי אש מכוסה, דעת הגרש"ז אויערבך (ארחות שבת ח"א פ"ב הע' ק"ג) שמוותר להניח עליה תבשיל [שאין בו חטב] בתחילה כדי לחממו, שכיון שהאש מכוסה כבר, יש בהעמדת הקדירה הריקנית משום שינוי מדרך הכישול.

מאידך, דעת הגר"ש אלישיב (ארחות שבת שם סס"ו והע' ק"א) שאסור לעשות כן אף באש מכוסה, שמאחר שביאר החזו"א (שם) שהאיסור להניח על גבי קדירה ריקנית הוא משום שמשמשת היא לכיירה, ולכן נחשב הדבר כמעמיד על גבי הכירה, אין חילוק בין אש מגולה לאש מכוסה. וכעין זה דעת הגר"נ קרליץ (חוט שני ח"ב פכ"ז ס"ק ה') לענין העמדת כמה קדירות ריקניות זו על גבי זו, שאסור ליתן על גביהן תבשיל בתחילה בשבת, שאין זה דומה להנחת תבשיל על גבי קדירה מלאה. שהקדירה העליונה מתחממת מכחה [כג"ל בהע' הקדמות], מה שאין כן כאן שהתבשיל מתחמם מכח האש, ולא מכח הקדירות הריקניות.

ואם נכנסת הקדירה העליונה לתוך הקדירה התחתונה, כתב הגרש"ז אויערבך (מאור השבת ח"א מכתב ט אות יג) שיתכן שאסור ליתן בה תבשיל, וכן דעת הגר"ש אלישיב (שם סי' ב ס"ק מו) והגר"נ קרליץ (חוט שני ח"ב פכ"ז ס"ק ו'). שכיון שאין בזה כל כך שינוי מדרך הכישול, אסור לעשות כן. אמנם אם הניח על גבי הקדירה התחתונה צלחת ובתוכה מאכל, הסתפק הגר"נ קרליץ (שם) בדבר, שיתכן שהואיל והצלחת משמשת את מה שבתוכה, ולא ככיסוי, מותר הדבר אף כששוקעת הצלחת קצת בתוך הקדירה התחתונה.

ואם העמיד את המכסה של הקדירה התחתונה כשהוא הפוך, ונתן את הקדירה העליונה בתוך חלל המכסה, דעת הגר"נ קרליץ (שם) שאין דרך ביטול בכך, ומותר. ולהניח קדירה עליונה על גבי קדירה תחתונה העומדת בלא מכסה, הסתפק שם (חוט שני) אם מועיל הדבר לענין זה, והוסיף, שעל כל פנים באופן שהמכסה של הקדירה התחתונה מחורר כדי שיעלו אדים לקדירה העליונה, בודאי אסור ליתן תבשיל על גבי הקדירה העליונה, שהרי כך הוא דרך כישולה.

הלכות שבת סימן רנד רנה

המשך מעמוד כז

שונבות האודים סמוכים להם, אין האחד יכול לשים את ליבו על חבירו כשבא לחתות.

ואף אם יקראו יחד סביב המדורה בענין אחד, כתב במשנ"ב שם (ס"ק יג) שהדבר אסור. והתבאר כביה"ל שם (ד"ה דהואיל) שהיינו אף בספר אחד. אולם אם מינו שומר שיזכירם שלא יבואו לחתות, כתב במשנ"ב שם שמוותר.

[משנ"ב ס"ק ח]
וְאֶפְלוּ וְכוּ'.

10) היינו דברים שהוזכרו בשו"ע לקמן (סי' רסד ס"א) שאסור לעשות מהם פתילות, וכיאר המשנ"ב שם (ס"ק א'), שמשום שאינם מאירים יפה, חששו חכמים שמא יטה את הנר לקרב את השמן אל הפתילה.

[משנ"ב ס"ק ט]
דְּהוּא הַדִּין שֶׁמֶן וְשֶׁעִנָּה וְכָל דְּבָר דְּהַנְּקָה.

11) ולגבי תנור הימום של נפט וכדו', דעת הגרש"ז אויערבך (אצרות השבת עמי' שצט) שאם מצבו תקין ודי לו בהצתה הראשונה, הרי הוא כמדורה של זפת שאם אחז בה האור כל שהוצא מבעוד יום, מותר ליהנות ממנה, וכן היא דעת הגר"נ קרליץ (חוט שני ח"ב פכ"ז ס"ק יב). וכן להפעיל את התנור על ידי שען שבת, דעת הגרש"ז אויערבך (שם) שמוותר, שהרי כשיחיל התנור לפעול, יפעל היטב ללא צורך בחיתו. אמנם, אם חושש שמא ישכח ויגדיל את חום התנור, ודאי שיש לו לעשות סיוג להזכירו, כגון על ידי כיסוי הכפתורים וכדו'. וראה לעיל (סי' רנב ס"ק א') מה שכתבנו עוד על שימוש בשען שבת כדי שתיעשה מלאכה בשבת.

אויערבך (שולחן שלמה ס"ק ב) אם כונתו אף למצות הדלקת נרות שבת, או שאין כונתו אלא להיתר שימוש בלבד, אבל קיום מצות הדלקת הנרות אינו אלא בנר, ולא במדורה.

7) ותנורי חימום המצויים בזמנינו, דעת הגרש"ז אויערבך והגר"ש אלישיב (שבות יצחק שהיה חזרה פ"ג אות ג) שאין הם בכלל הגזירה, שלא אסר ה"טו לעשות כן אלא במדורה, כיון ששם צריך להפך את זנבות האודים כדי שיעברו היטב, מה שאין כן בתנורי חימום שבזמנינו, שהאש קבועה ויציבה בהם, ואינה צריכה חיתו כדי שלא תכבה.

8) אמנם, לענין איסור קריאה לאור הנר, כתב בכיה"ל לקמן (סי' ערה ס"א ד"ה ואין) שנחלקו אחרונים אם נאסר דוקא דבר הצריך עיון רב, או שנאסר אף דבר שאינו צריך אלא עיון מועט, ונשאר בצ"ע.

ובגדר עיון מועט, דעת הגר"נ קרליץ (חוט שני ח"ד פפ"ד ס"ק ח'), שהוא כל דבר שמצריך התאמצות מועטת כדי שיהיה אפשר להבחין בו, כגון להבחין בין מינים שונים שיש בצלחת, אולם להבחין בין דברים שמכירים בהם מיד, ואין צורך אפילו התאמצות מועטת כדי להבחין ביניהם, כגון להבחין בין כסא לשולחן ובין כף למזלג, אין זה נחשב עיון כלל.

9) ולמרות שמבואר בשו"ע שם (ס"ב), שקריאה לאור הנר מותרת כשקוראים שנים ביחד, משום שאף אם יבא האחד להטות יזכירו חבירו, כתב השו"ע שם (ס"ה) שקריאה לאור המדורה חמורה ממנה, ואסורה אף בעשרה אנשים ביחד, וכטעם הדבר כתב שם, שכיון שצורת ישיבת אנשים מסביב למדורה היא בריחוק זה מזה, ועוד,

הלכות שבת סימן רנו

המשך מעמוד כח

מותר אלא אם כן כונתו בעטיפה למנוע את התפוררות המאכל, שכיון שהעטיפה לא נועדה להוסיף או לשמר את החום, ועוד שהיא דבוקה ממש למאכל, אין זו הטמנה שאותה אסרו חז"ל.

ומאכל העטוף בדבר הראוי לאכילה, כגון בעור של עוף וכדו', דעת

מאידך, הגרש"ז אויערבך (שו"ת מנחת שלמה ח"ב סי' לד אות ז) כתב, שנחשב ככיסוי קדירה ואינו בכלל הטמנה, וכן היא דעת הגר"ש אלישיב (שבות יצחק שהיה חזרה פ"כ אות ו'). [וראה בשו"ת מנחת שלמה שם בהע', שבמקום אחר כתב הגרש"ז אויערבך שאין הדבר

